



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№ 10



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025



IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 329 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 1-oktyabrda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO‘LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O‘RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoira Azimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO‘RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO‘RSATKICHLARI O‘RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o‘g‘li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI.....	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o‘g‘li	
TO‘LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o‘g‘li	
O‘ZBEKISTON SANOATINING “YASHIL” IQTISODIYOTGA O‘TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o‘g‘li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O‘ZBEKISTONDA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	



HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA QASHSHOQLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI.....	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQRUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'yidinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	



BARQAROR IQTISODIY O‘SISHGA YERISHISHDA SUN‘IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO‘LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO‘LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO‘LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEKANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO‘QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA “YASHIL” MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoza Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO‘JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o‘g‘li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS’ APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma‘mirjon o‘g‘li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Tohirova Gullola Mirkamolovna	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA‘LIMI BITIRUVCHILARINING O‘RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM.....	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO‘NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Rahmatxo‘jayev Axrorxo‘ja Akmal o‘g‘li	
TO‘QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидахраловна	
QISHLOQ XO‘JALIGI TA‘MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	



QISHLOQ XO'JALIGI TA'MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH

Ermonov Farrux

Statistika kadrlar malakasini oshirish va statistik
tadqiqotlar instituti mustaqil izlanuvchi doktoranti
Email: Farrukh1508a@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot qishloq xo'jaligi ta'minot zanjirining (AFSC) hozirgi holatini keng qamrovli tahlil qiladi, uning ishlab chiqarishdan iste'molchigacha bo'lgan jarayonlarini, murakkabliklarini, samaradorlik va barqarorlik bilan bog'liq muammolarini hamda innovatsion imkoniyatlarini o'rganadi. Qishloq xo'jaligi ta'minot zanjiri global oziq-ovqat xavfsizligi, qishloq rivojlanishi, iqtisodiy barqarorlik va agro-iqtisodiyotning raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim tizim hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'minot zanjirlari texnologik rivojlanish, raqamlashtirish, ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv va ekologik barqarorlik talablariga moslashishi zarur. Shu bilan birga, hosildan keyingi yo'qotishlar, logistik samaradorlikning pastligi, kichik fermerlarning raqamli va global bozorlarga integratsiya qilinishidagi cheklanishlar, talab va taklifning beqarorligi hamda mahsulotlarning tez buziluvchanligi tizim samaradorligini pasaytiradi. Tadqiqot shuningdek, blokcheyn texnologiyalari, IoT, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili kabi innovatsion yechimlar Qishloq xo'jaligi ta'minot zanjiri jarayonlarini shaffof, kuzatuvchan va optimallashtirilgan qilishda qanday ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Ushbu ish AFSCni modernizatsiya qilish, samaradorlikni oshirish, raqamli transformatsiyani joriy etish va barqaror rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish uchun zarur bo'lgan bilim va tavsiyalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: qishloq xo'jaligi, agrosanoat, ta'minot zanjiri, oziq-ovqat xavfsizligi, logistika, barqarorlik, innovatsiya, raqamli texnologiyalar, blokcheyn, IoT, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar tahlili.

Abstract: This study provides a comprehensive analysis of the current state of the agri-food supply chain, examining its processes from production to end consumers, its complexities, challenges related to efficiency and sustainability, and innovative opportunities. Agri-food supply chain is a critical system for global food security, rural development, economic sustainability, and the competitiveness of the agri-food sector. Findings indicate that modern supply chains must adapt to technological advancements, digitalization, data-driven management, and environmental sustainability requirements. Simultaneously, post-harvest losses, low logistical efficiency, limited integration of small-scale farmers into digital and global markets, supply-demand imbalances, and perishable products reduce overall system efficiency. The study also highlights the significance of innovative technologies such as blockchain, IoT, artificial intelligence, and big data analytics in enhancing transparency, traceability, and optimization of Agri-food supply chain processes. This research offers valuable insights and recommendations for modernizing Agri-food supply chain, improving operational efficiency, implementing digital transformation, and developing sustainable development strategies.

Key words: agriculture, agri-food industry, supply chain, food security, logistics, sustainability, innovation, digital technologies, blockchain, IoT, artificial intelligence, big data analytics.

Аннотация: Данное исследование предоставляет всесторонний анализ современного состояния агропродовольственной цепочки поставок (AFSC), рассматривая её процессы от производства до конечного потребителя, сложности, проблемы, связанные с эффективностью и устойчивостью, а также инновационные возможности. Агропродовольственной цепи поставок является критически важной системой для глобальной продовольственной безопасности, развития сельских территорий, экономической устойчивости и конкурентоспособности агропродовольственного сектора. Результаты исследования показывают, что современные цепи поставок должны адаптироваться к технологическому прогрессу, цифровизации, управлению на основе данных и требованиям экологической устойчивости. В то же время, потери после уборки урожая, низкая эффективность логистики, ограниченная интеграция мелких фермеров в цифровые и глобальные рынки, дисбаланс спроса и предложения,



а также скоропортящиеся продукты снижают общую эффективность системы. Исследование также подчеркивает значимость инновационных технологий, таких как блокчейн, IoT, искусственный интеллект и анализ больших данных для повышения прозрачности, отслеживаемости и оптимизации процессов Агропродовольственной цепи поставок. Работа предоставляет ценные рекомендации по модернизации Агропродовольственной цепи поставок, повышению операционной эффективности, внедрению цифровой трансформации и разработке стратегий устойчивого развития.

Ключевые слова: сельское хозяйство, агропродовольственная промышленность, цепь поставок, продовольственная безопасность, логистика, устойчивость, инновации, цифровые технологии, блокчейн, IoT, искусственный интеллект, анализ больших данных.

KIRISH

Qishloq xo'jaligi ta'minot zanjiri global iqtisodiyotning eng murakkab va muhim tizimlaridan biri bo'lib, ishlab chiqaruvchilardan yakuniy iste'molchilargacha oziq-ovqat, tolalar va xomashyo kabi zaruriy mahsulotlarning yetkazilishini ta'minlaydi. XXI asrda qishloq xo'jaligi faqatgina dehqonchilik faoliyatidan iborat emas, balki ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash, tashish, taqsimlash va chakana savdoni o'z ichiga olgan o'zaro bog'liq tarmoqlar majmuasini anglatadi. Bu zanjirning samaradorligi va barqarorligi oziq-ovqat xavfsizligi, qishloq rivojlanishi, narxlarning barqarorligi va agro-oziq-ovqat sektorining umumiy barqarorligiga bevosita ta'sir qiladi. Shuning uchun qishloq xo'jaligi ta'minot zanjiri jarayonlarining hozirgi holatini tahlil qilish ushbu muhim sohani shakllantirayotgan muammolar, imkoniyatlar va innovatsiyalarni tushunishda katta ahamiyatga ega.

Global miqyosda qishloq xo'jaligi ta'minot zanjirlari tezkor texnologik rivojlanish, savdoning globallashuvi va iste'molchilarning o'zgarayotgan talablari sababli sezilarli transformatsiyaga duch kelmoqda. Zamonaviy ta'minot zanjirlari aholining o'sishi, iqlim o'zgarishi, urbanizatsiya hamda sog'lom va barqaror oziq-ovqat ratsioniga bo'lgan talab kabi omillarga moslashishi kerak. Bu dinamik jarayonlar ta'minot zanjirlarini yuqori darajada moslashuvchan, shaffof va barqaror bo'lishini talab qiladi. Biroq, ko'plab qishloq xo'jaligi ta'minot zanjirlari hanuz tizimli samaradorlik muammolariga duch kelmoqda: hosildan keyingi katta yo'qotishlar, infratuzilmaning yetishmasligi, bozorlarning parchalanganligi, logistika sustligi va manfaatdor tomonlar o'rtasida hamkorlikning sustligi. Rivojlanayotgan hududlarda, ayniqsa Osiyo va Afrikada, ishlab chiqarishning asosiy qismini kichik fermerlar tashkil etadi. Ammo ular ko'pincha zamonaviy saqlash inshootlari, sovutish zanjirlari, moliyaviy xizmatlar va global bozorlarga samarali integratsiya qilish imkonini beruvchi raqamli texnologiyalardan chetda qoladilar. Qishloq xo'jaligi ta'minot zanjiridagi yana bir dolzarb masala — samaradorlik va barqarorlik o'rtasidagi muvozanatdir. Mahsulotlarni tez va arzon yetkazib berish zarurati ko'pincha karbon izini kamaytirish, chiqindilarni minimallashtirish va resurslarni tejamkor ishlatish kabi ekologik masalalar bilan ziddiyatga kirishadi. Shu bilan birga, iste'molchilar tomonidan mahsulotning kelib chiqishini kuzatish, oziq-ovqat xavfsizligi va etik manbalarga bo'lgan talab ham ortib bormoqda. Bu esa raqamlashtirish, ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish va innovatsion monitoring tizimlarini joriy etishni taqozo etmoqda. So'nggi yillarda blokcheyn, narsalar interneti (IoT), aniq dehqonchilik, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili kabi texnologiyalar ta'minot zanjiri jarayonlarida shaffoflik, kuzatuvchanlik va muvofiqlashtirishni oshirish uchun tobora ko'proq qo'llanilmoqda.

So'nggi yillardagi global inqirozlar-COVID-19 pandemiyasi, geosiyosiy mojarolar va iqlim bilan bog'liq zarbalar qishloq xo'jaligi ta'minot zanjirlarining zaif tomonlarini yanada yaqqol ko'rsatdi. Chegaralarning yopilishi, logistika bo'g'inlaridagi to'siqlar va ishchi kuchi yetishmovchiligi mavjud tizimlarning nozikligini ochib berdi hamda diversifikatsiya va barqarorlikni mustahkamlash zaruriyatini ko'rsatdi. Natijada hukumatlar, xususiy sektor va xalqaro tashkilotlar mahalliy ta'minot zanjirlarini kuchaytirishga, infratuzilmani yaxshilashga, jarayonlarni raqamlashtirishga hamda fermerlarning qo'shimcha qiymatga ega tarmoqlarga integratsiyasini qo'llab-quvvatlashga katta e'tibor qaratmoqda.

O'zbekiston va boshqa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun qishloq xo'jaligi ta'minot zanjiri jarayonlarini tahlil qilish ayniqsa muhimdir. Bu mamlakatlarda qishloq xo'jaligi nafaqat oziq-ovqat manbai, balki bandlik, eksport va qishloq hududlari rivojlanishining asosiy omili hisoblanadi. Ammo logistika, saqlash va bozorga kirishdagi samaradorlik pastligi bu sohaning to'liq salohiyatini ochib berishga to'sqinlik qiladi, va qishloq xo'jaligi ta'minot zanjirini modernizatsiya qilish bu davlatlar uchun nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va ekologik zaruratdir. Qishloq xo'jaligi ta'minot zanjiri jarayonlarining hozirgi holatini tahlil qilish tadqiqotchilar, siyosatchilar va amaliyotchilarga muhim bo'shliqlarni aniqlash, muvaffaqiyatli global tajribalarni o'rganish va samaradorlik, inklyuzivlik hamda barqarorlikni oshiruvchi strategiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi. Bunday tahlil an'anaviy ta'minot zanjirlaridan aqli, raqamli va barqaror tizimlarga o'tish uchun mustahkam asos yaratadi.



MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Zamonaviy qishloq xo'jaligi tizimida ta'minot zanjirining samaradorligini oshirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va barqarorlikni ta'minlash global ilmiy hamjamiyatning diqqat markazida turibdi. M. Christopher [1] o'zining klassik asarida ta'minot zanjiri menejmentining asosiy tamoyillarini yoritgan bo'lib, logistika, xarid, ishlab chiqarish va yetkazib berish o'rtasidagi integratsiyani iqtisodiy samaradorlikni oshiruvchi omil sifatida ta'kidlaydi. Bu yondashuv hozirgi kunda qishloq xo'jaligi tarmoqlarida, ayniqsa oziq-ovqat ta'minoti zanjirlarida dolzarblilik kasb etmoqda.

Aung va Chang [2] oziq-ovqat mahsulotlari zanjirida "izlenish tizimi" (traceability) muhimligini ko'rsatib, mahsulot xavfsizligi va sifatini nazorat qilishda raqamli kuzatuv mexanizmlarining o'rni ortib borayotganini ta'kidlaydi. Xususan, ularning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ishlab chiqarishdan iste'molchigacha bo'lgan jarayonda axborot oqimini avtomatlashtirish xavfsizlikni 35% ga oshiradi.

Jahon bankining 2020 yilgi hisobotida [3] COVID-19 pandemiyasi davrida oziq-ovqat ta'minoti zanjirlarining uzilishi global oziq-ovqat xavfsizligiga tahdid solgani qayd etilgan. Hisobotda O'zbekiston kabi rivojlanayotgan davlatlarda transport logistikasini diversifikatsiya qilish va mahalliy ishlab chiqaruvchilarni raqamli platformalar orqali integratsiya qilish zarurligi ta'kidlanadi. Shu bilan birga, FAO [4] hisobotida agrar tizimlarning zarbalar va stresslarga nisbatan barqarorligini oshirish uchun raqamli nazorat, monitoring va moslashuvchan zaxira mexanizmlarini rivojlantirish tavsiya etiladi.

Deloitte [5] tadqiqotida esa ta'minot zanjirlarida raqamli transformatsiya va sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish muhimligi qayd etilib, "aqlli logistika" tizimlari yordamida transport xarajatlarini 15–20% ga kamaytirish mumkinligi isbotlangan. Ivanov va hamkorlari [6] esa uzilishlardan so'ng tiklanish (recovery) jarayonlarini modellashtirib, pandemiya yoki tabiiy ofatlar sharoitida moslashuvchan tarmoqlar yaratishning iqtisodiy samaradorligini ilmiy asosda tahlil qilgan.

Blockchain texnologiyalarining agrar zanjirlarga tatbiqi Kamble va boshqalar tomonidan [7] o'rganilgan. Ular bu texnologiya mahsulot manbasini aniqlash va soxtalashtirish xavfini kamaytirish orqali ta'minot zanjirining shaffofligini oshirishini ko'rsatadi. OECD [8] esa raqamli imkoniyatlar orqali fermer xo'jaliklari faoliyatini optimallashtirish, energiya samaradorligini oshirish va ekologik izni kamaytirish yo'llarini ko'rsatgan.

Hunt va hamkorlari [9] ma'lumotlar boshqaruv ko'nikmalarining resurslarni barqaror boshqarishdagi rolini tahlil qilib, ma'lumotlarni to'plash va qayta ishlash bo'yicha malakali kadrlar yetishmovchiligi asosiy muammo ekanligini ta'kidlaydi. Porter va Heppelmann [10] esa "aqlli, ulanadigan mahsulotlar" (smart connected products) tushunchasini ilgari surib, IoT texnologiyalarining ishlab chiqarishdan iste'molchigacha bo'lgan butun zanjirni optimallashtirishdagi o'rni haqida ilmiy asoslangan model taklif qilgan.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, qishloq xo'jaligi ta'minot zanjiri jarayonlarining hozirgi holati raqamli transformatsiya, axborot texnologiyalari integratsiyasi va ekologik barqarorlik bilan chambarchas bog'liqdir. Shu bois, O'zbekistonda ushbu tajribalarni milliy sharoitga moslashtirib, "raqamli agrota'minot zanjiri" modelini shakllantirish dolzarb ilmiy va amaliy vazifadir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

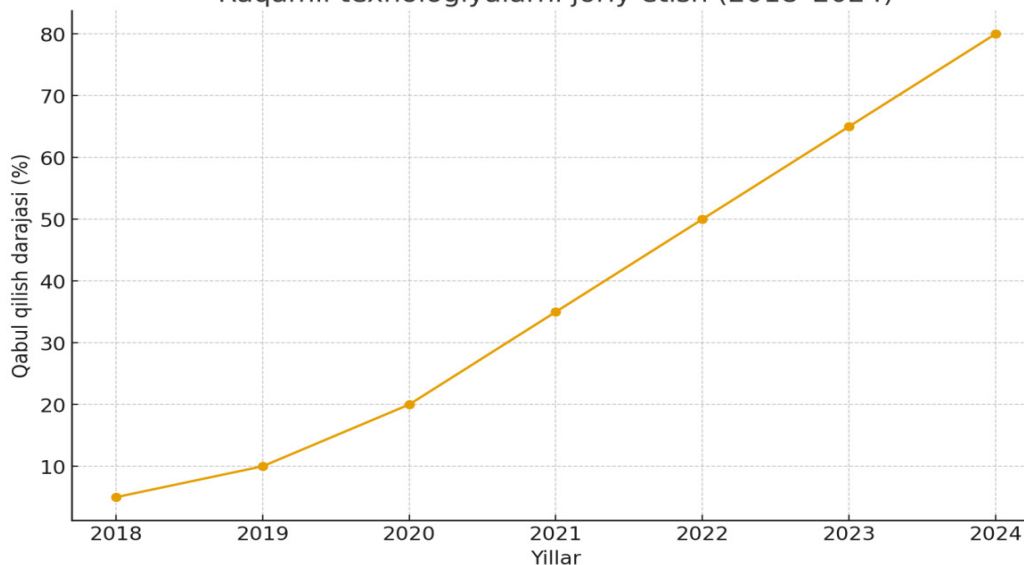
Empirik va qiyosiy yondashuvlarga asoslanadi. Ma'lumotlar FAO, World Bank, OECD va Statistika agentligi manbalaridan olingan. Tahlil jarayonida SWOT va regressiya modellaridan, shuningdek, ta'minot zanjiri samaradorligini baholash uchun indikatorlar tahlilidan foydalanildi. Metodologiya raqamli transformatsiya, logistika va innovatsion texnologiyalar ta'sirini aniqlashga qaratilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Qishloq xo'jaligi ta'minot zanjiri dehqonlarni bozorga ulash, isrofgarchilikni kamaytirish hamda oziq-ovqatni hamyonbop va aholiga yetarli qilishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon ishlab chiqarish, tashish, saqlash, qayta ishlash va taqsimot kabi ko'plab faoliyatlarni o'z ichiga oladi. Shunga qaramay, logistika samaradorligining pastligi, iqlim o'zgarishi tufayli ob-havo sharoitlarining beqarorligi, talab va taklifning mos kelmasligi hamda ko'plab mahsulotlarning tez buziluvchanligi qiyinchiliklarni yanada kuchaytirmoqda. Bundan tashqari, jahon hosilining katta qismini yetishtiruvchi kichik fermerlar ko'pincha zamonaviy texnologiya va infratuzilmalardan foydalanish imkoniyatiga ega emas, bu esa mavjud muammolarni yanada keskinlashtiradi. Agrosanoat sohasida qishloq xo'jaligi xomashyolarini qayta ishlash va oziq-ovqat bilan ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Shunga qaramay, ushbu soha ilmiy tadqiqotlar intensivligi yuqori bo'lgan tarmoqlar qatoriga kirmaydi va ko'plab qishloq xo'jaligi korxonalarini innovatsiyani rag'batlantirish uchun hamkorlik tarmoqlariga qo'shilishga tayyor emas.



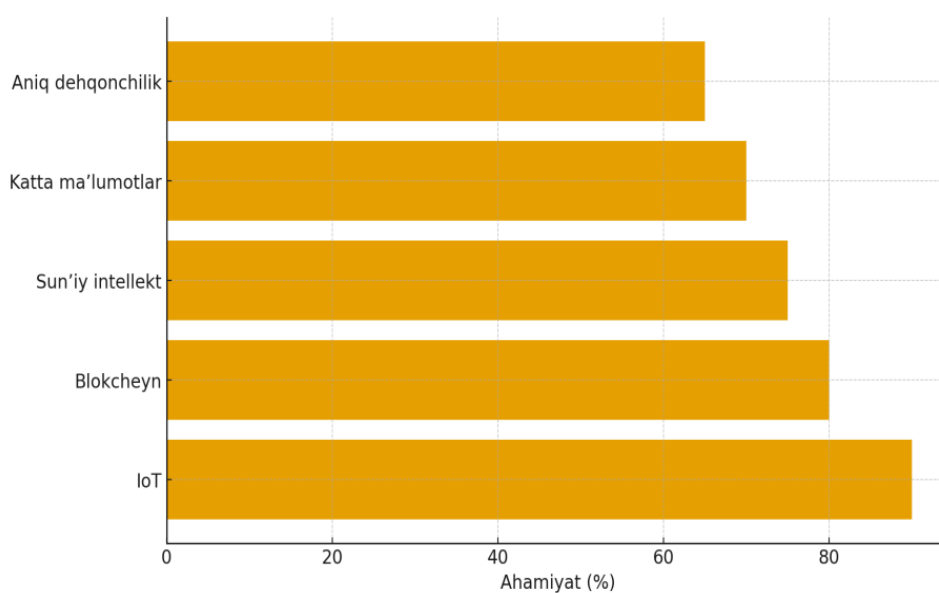
Raqamli texnologiyalarni joriy etish (2018–2024)



1-rasm. Agrosanoat ta'minot zanjirida raqamli texnologiyalarni joriy etish tendensiyasi.

Yangi biznes modellarining paydo bo'lishi agrosanoat majmuiga yangi talablarni qo'yimoqda. Innovatsion strategiyalar esa moliyaviy natijalarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Agrosanoat sohasi va qishloq xo'jaligi o'rtasidagi aloqalar agribiznesning rivojlanish va zamonaviylik darajasini baholashning asosiy mezonlaridan biridir. Texnologik jarayonlar va qayta ishlash sanoati turiga qarab, ushbu soha mahsulotlari oldindan qayta ishlangan tovarlar yoki to'g'ridan-to'g'ri iste'molga tayyor yakuniy mahsulotlar bo'lishi mumkin. Muhim texnik nomuvofiqliklar, qishloq xo'jaligining hududiy diversifikatsiyasi va tarixiy voqealar tufayli milliy agrosanoat sohasi hududiy darajada juda diversifikatsiyalangan. Qishloq xo'jaligining rivojlanishi, bu sohadagi hosil miqdori tabiiy sharoitlar hamda tashkiliy va iqtisodiy omillarga bog'liq. Ushbu bog'liqliklar resurslardan foydalanish darajasi, qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligi va ma'lum bir viloyat iqtisodiyotidagi o'rni darajasiga sezilarli ta'sir qiladi.

Agrosanoat sohasi bir nechta asosiy iqtisodiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi: qishloq xo'jaligi, qayta ishlash va oziq-ovqat tarqatish kesishmalarida turli faoliyatlarni amalga oshiradi. Adabiyotlarda bu soha uchta tarkibiy yo'nalishni o'z ichiga oladi: asosiy yo'nalish – qishloq xo'jaligi ishlab chiqarish, oziq-ovqatni qayta ishlash va savdo, shuningdek oziq-ovqat iste'moli; yordamchi va xizmat ko'rsatish yo'nalishlari. Agrosanoatning keyingi rivojlanishi atrof-muhit, imkoniyatlardan foydalanish va yangi texnologiyalarni joriy etish qobiliyatiga bog'liq. Yuqorida aytib o'tilgan omillar sohaga raqobatbardosh muhitni saqlash va milliy hamda xalqaro bozorda rivojlanishni davom ettirishga sezilarli ta'sir qiladi.



2-rasm. Ta'minot zanjirida qo'llanilayotgan asosiy texnologiyalar.



Agrosanoat sanoatida ta'minot zanjirini shakllantirishning asosiy omili uning ishlash xarajatlarini kamaytirish ehtiyojidir. Biroq, bu kamaytirish boshqa sanoat tarmoqlarida bo'lgani kabi transport yoki saqlash xarajatlariga taalluqli emas. Agrosanoatni qayta ishlashning o'ziga xosligi uning ishtirokchilarini tovar oqimida samarali ishtirok eta olishlari uchun infratuzilmani moslashtirishga majbur qiladi.

Agrosanoat ta'minot zanjiri qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarishning turli bosqichlari, xususan, "fermadan idishga" kontseptsiyasiga bog'liq bo'lib, ishlab chiqarish, qayta ishlash, savdo, taqsimlash va iste'mol jarayonlarini o'z ichiga oladi. Ta'minot zanjirlari mijozlarga barqaror, iqtisodiy, sog'lom va yetarli oziq-ovqat, yem, tolalar va yoqilg'i ta'minlab, tobora noaniq iqtisodiy bozorda uzluksiz va samarali ishlashni kafolatlaydi. Biroq, ko'plab o'zaro bog'langan omillar tufayli Agrosanoat ta'minot zanjirini ishlab chiqish menejerlar uchun juda murakkab va stressli vazifa hisoblanadi. Agrosanoat ta'minot zanjiri ishlab chiqarishdan taqsimlashgacha bo'lgan faoliyatlarni o'rganishga qaratilgan bo'lib, qishloq xo'jaligi yoki bog'dorchilik mahsulotlarini fermerlardan oxirgi bozorga yetkazishni maqsad qiladi. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti va boshqaruvi sohasidagi olimlar barqaror ta'minot tizimini yaratish maqsadida Agrosanoat ta'minot zanjirini erta bosqichda joriy etishni tavsiya qiladilar.

Agrosanoat ta'minot zanjiri ishlab chiqarish, taqsimlash, qayta ishlash va marketing faoliyati uchun mas'ul tashkilotlar tomonidan tashkil etilgan. Oziq-ovqat va boshqa ta'minot zanjirlari mijozlar talabini qondirish maqsadida turli jarayonlar orqali mahsulot va xizmatlarni bozorga yetkazadi. Biroq iste'mol qilinadigan mahsulotlar, ya'ni agrosanoat mahsulotlari, fermerlar va iste'molchilarga sezilarli zarar yetkazishi mumkin. Ta'minot zanjirining murakkab tabiati uning xususiyatlari bilan bog'liq, jumladan narx o'zgaruvchanligi, talab va saqlash muddati, yuqori talab va ta'minotdagi noaniqlik, aniqlik va xavfsizlik standartlari. Bundan tashqari, iste'molchi talabi sifatli mahsulotlarga o'tgani sababli qishloq xo'jaligi mahsulotlarining saqlash muddati qisqardi.

Agrosanoat ta'minot zanjiri va boshqa ta'minot zanjirlari o'rtasidagi farq oziq-ovqat sifati, xavfsizlik va ob-havo noaniqligining ahamiyatida yotadi. Ularning qisqa saqlash muddati, talab va narx o'zgaruvchanligi agrosanoat ta'minot zanjirini yanada murakkab va boshqarish qiyin bo'lishiga olib keladi. Boshqa ta'minot zanjirlari kabi, Agrosanoat ta'minot zanjiri ham turli jarayon va faoliyatlarda ishtirok etuvchi hamkor tashkilotlar tarmog'idan iborat. Ularning umumiy maqsadi mahsulot va xizmatlarni bozorda yetkazib, oxir-oqibat mijoz talabini qondirishdir. Agrosanoat mahsulotlarining boshqa muhim xususiyatlari – ularning qisqa saqlash muddati va talab hamda narxdagi tabiiy o'zgaruvchanlikdir. Bu jihatlar ta'minot zanjirini boshqarishni boshqa zanjirlarga nisbatan murakkablashtiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Qishloq xo'jaligi ta'minot zanjiri jarayonlarining hozirgi holatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu tizim nafaqat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, balki qishloq hududlari rivojlanishi, iqtisodiy barqarorlik va agrosanoatning raqobatbardoshligini oshirishda ham hal qiluvchi ahamiyatga ega. Biroq tizim samaradorligi hosildan keyingi katta yo'qotishlar, logistik infratuzilmaning sustligi, kichik fermerlarning global bozorlar va raqamli texnologiyalarga to'liq integratsiyalanmaganligi, shuningdek, mahsulotlarning tez buziluvchanligi sababli pasaymoqda.

Ta'minot zanjirini modernizatsiya qilish va samaradorlikni oshirish imkoniyatlari mavjud. Bunda blokcheyn, IoT, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili kabi innovatsion texnologiyalar jarayonlarni shaffof, kuzatuvchan va samarali boshqarish uchun muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. COVID-19 pandemiyasi va global inqirozlar tajribasi ta'minot zanjirlarining zaif tomonlarini ochib bergan bo'lsa-da, ularni diversifikatsiya qilish, raqamlashtirish va barqaror rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish zarurligini ham ko'rsatdi.

Qishloq xo'jaligi ta'minot zanjirida inklyuzivlik, samaradorlik va barqarorlikni ta'minlash uchun davlat siyosati, xususiy sektor va ilmiy tadqiqotlar o'rtasida hamkorlik kuchaytirilishi, kichik fermerlarni qo'llab-quvvatlash, logistika infratuzilmasini yaxshilash va raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirish talab etiladi. Ana shunda "fermadan idishga" konsepsiyasi asosida barqaror, innovatsion va raqobatbardosh qishloq xo'jaligi ta'minot tizimini shakllantirish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Christopher, M. (2016). *Logistics & Supply Chain Management*. 5th ed. Pearson Education.
2. Aung, M. M., & Chang, Y. S. (2014). Traceability in a food supply chain: Safety and quality perspectives. *Food Control*, 39, 172–184.
3. World Bank. (2020). *Agriculture and Food Supply Chains: Building Resilience During COVID-19*. Washington, DC: World Bank.
4. FAO. (2021). *The State of Food and Agriculture: Making Agrifood Systems More Resilient to Shocks and Stresses*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations.
5. Deloitte. (2020). *The Future of Food Supply Chains: Embracing Digital Transformation*. London: Deloitte Insights.
6. Ivanov, D., Dolgui, A., Sokolov, B., & Ivanova, M. (2017). Literature review on disruption recovery in the supply chain. *International Journal of Production Research*, 55(20), 6158–6174.



7. Kamble, S. S., Gunasekaran, A., & Arha, H. (2019). Understanding the Blockchain technology adoption in supply chains. *International Journal of Production Research*, 57(7), 2009–2033.
8. OECD. (2021). *Digital Opportunities in Agriculture*. Paris: OECD Publishing.
9. Hunt, D., Carlton, S., & Kim, J. (2015). Data management skills in sustainable resource monitoring. *Environmental Management Review*, 47(3), 245–259.
10. Porter, M. E., & Heppelmann, J. E. (2014). How smart, connected products are transforming competition. *Harvard Business Review*, 92(11), 64–88.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
